

ANY V

NÚM. 177

BARCELONA 15 JANER 1892

Copia fot. de J. Martí.

CRÓNICA

L any 1892 comensa bé, com hi ha mon.

Nada menos que ab una revolució anarquista á Jerez, la terra d'aquell *seco* y *dulce* tan gustós al paladar.

¡Y de quina manera; que no han sigut pas bolados ni comédias!

Vaja, veig que avuy día no 's pot ser ni pobre ni rich; si s' es pobre las privacions y 'ls amohinos molestan en gran manera, es cert, pero també fa tres coses lo

tenir diners, perquè 'ls anarquistas us tallan lo cap ó be us tréuen lo nas ab una frescura admirable.

No us dich res dels *fumillos* de aquesta gent.

Oli, y aixó no acabarà aquí. Aquesta secta ha de ser com la de los nihilistas de Russia que van minant... minant... y esclatan quan los hi vé bé, com are han fet, *pongo por caso*.

Alguna vegada que s' han alsat partidas de qualsevol cosa, vull dir de qualsevol partit, s' han acontentat en llensar al vent crits de ¡viscas! y ¡moris! á aixó ó á alló pero no ha passat á *mayores*... Molta cridória pero rés més; ni un tiro; pero redimontri, aquestos anarquistas jerezans tenen un mode de fer manifestacions molt decisiu.

¡Qué vol dir cridar? Fets, fets que esparverin; lo demés es gastar saliva y ab lo que 's veu ells sols volen gastar pólvora y plóm, y á falta de plóm y pólvora hasta s' hi fan á cops de podadora, com si volguessen espurgar una parra.

Ab aixó si que 'l Govern no pot dir com lo *Tenorio* d' en Zorrilla.

*Son pláticas de familia
de las que nunca hice caso*

perquè la cosa no es pas per pèndresho en mànegas de camisa, que equival á dir á la fresca.

De totas las cosas lo que costa més es comensar y com que aquets *sócios* ja han comensat lo joch, es necessari *coparlo* ab energia ó sinó nos hi trovarém á cada punt ab aquesta música.

Y francament no es de las que tenen cap melodia agradable.

Qualsevol nit un sortirà del teatro (hont tal vegada hi haurá entrat per l' escenari sense pagá entrada) y al ser á la Rambla pot trovarse ab algún grupo que li talli 'l cap com á aquell pobre de Jerez, pel sol delictes de anar vestit ab una mica de decència...

¡Y que un hom fá una fatxa més rara sense cap..!

No ho he vist may pero m' ho afiguro, comparantho ab los galls que 's matan per Nadal.

Diuen que 'l mal exemple sempre cundeix y 's propaga, y Deu vulga que aquest dels anarquistas de Jerez no fassi com los altres.

Ab aixó ja ho sab lo Govern; convé pendrer midas enérgicas pera poder assegurar la tranquil·litat de la gent pàfica que te per únich partit lo de la pau y no cuydarse de rés.

O sinó será molt trista la situació dels espanyols; tant com la dels francesos durant la época del Thermidor del 93.

Ja torném á tenir, com si diguessen, moros á la costa, que equivalen á aquest *virus* tan brétul y mal criat y conegut desde are fá dos ays ab lo nom de *dengue*, *grippe*, *influenza* ó *trancazo*, diguintho com vulgan.

Es dir torném á tenir, torném á tenir; jo créch que aquesta malaltia no es mes que un constipat fort que de sorpresa s' introduheix al cos dels débils y xacrosos; sino que avuy los metjes l' han pegada per batejar ab noms estranys las malalties de cada estació y me las hi clavan cada nom de pila que fá tremolá... als aprensus, de mala manera.

Are que anomeno als aprensus diré que 'm sembla que son molts los que agafan los mals ab lo pensament poruch y pochs los que 'ls tenen de debó.

O si nó vegin aquest quènto árabe que ho demostra.

Un día un pobre pagés moro, montat en un burro, anava per un cami y tot d' un plegat vá trovar á una vella, molt vella, xacrosa y que ab prou seynas podía caminar ó quan menos ho feya veurer.

Lo pobre moro, que á la *cuenta* tenia bons sentiments baixá del ase y preguntá á la vella hont anava.

—Cap al teu poble, respongué aquesta.

—Jo també, bona dona, mes com sou tan d' edat, si no voleu cansarvos pujéu en lo meu burret que hi seréu mes aviat.

La vella acceptá la oferta del pagés y mentres feyan cami, ella dalt del burro y ell seguintla á peu, li digué:

—Tu bon moro, no 'm coneixes, no sabs qui sóch.

—No se mes, que teniu molts anys y, flaca estéu de camas.

—Donchs sapigas, desgraciat, que jo... sóch la peste.

La sorpresa del moro no tingué límit.

La vella continuá:

—Si, jo sóch la peste enviada pel nostre Aláh pera destruir mils vidas... molts mils... Quan tú m' has trovat ¿sabs hont anava á fer mal? En lo teu poble...

—Oh, no, detingueu vostre furor, passeulo de llarch lo meu poble, no s' hi atureu y feu cami vers un altre hont no hi tinga jo parents...

—No temis pagés; no 't mataré cap parent.

—Ni cap amich...

—Bueno, tampoch te mataré cap amich.

—Ni cap conegut... y us regalo 'l burro.

—No pot ser; digas donchs que aixís no mataria á ningú en lo teu poble y es impossible Però vaja, basta que m' hages sigut simpátich jo 't prometo que sols mataré sis personas en tot lo poble.

—Ja es enrahonat, respongué 'l pagés.

Y com que havian arribat á puesto vá despedirse de la vella y se 'n entrá al poble fent sapiguer ab espant á tothóm que havia portat fins allá á la peste.

Al endemà havian mort dotze habitants.

A l' endemà passat, quinze més.

Y ab tres días 50 en totalitat.

Lo pobre pagés, molt furiós ab la mala vella que aixís l' havia enganyat, anava pel mateix cami altra vegada quan de cop trová á la peste que sortia del poble encaminantse á un altre.

—Vaya una paraula teniu, exclamá 'l pagés. Vareu dirme que no matariau més que sis personas y n' haveu mort 50... ¡embusteral!

—No es cert aixó, respongué la vella; jo no n' he mort mes que las sis que vareig prometre; més com que tú desseguida vas fer correr la noticia de ma vinguda... las altres 44 s' han mort de por.

Apliquin lo quènto á lo que passa avuy día en la majoria de personas. N' hi han que son tan aprensivas que no cal més que dirlashi:—¡Ay fulano, qu' estás gróch!—y si hi ha 'l cólera declarat oficial... se moren creguts de que tenen lo cólera.

DOCTOR GERONI.

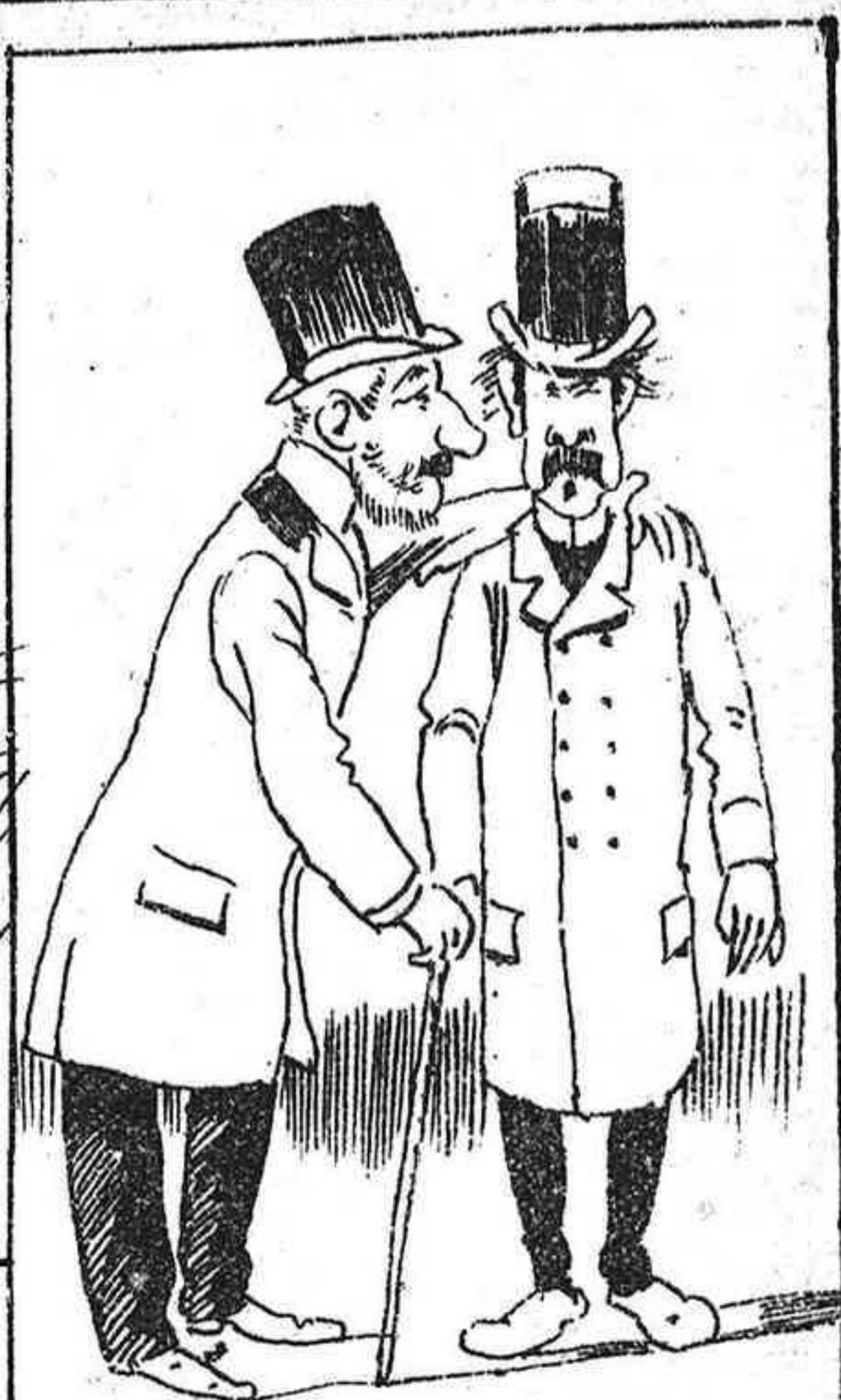
CROQUIS DE VENT

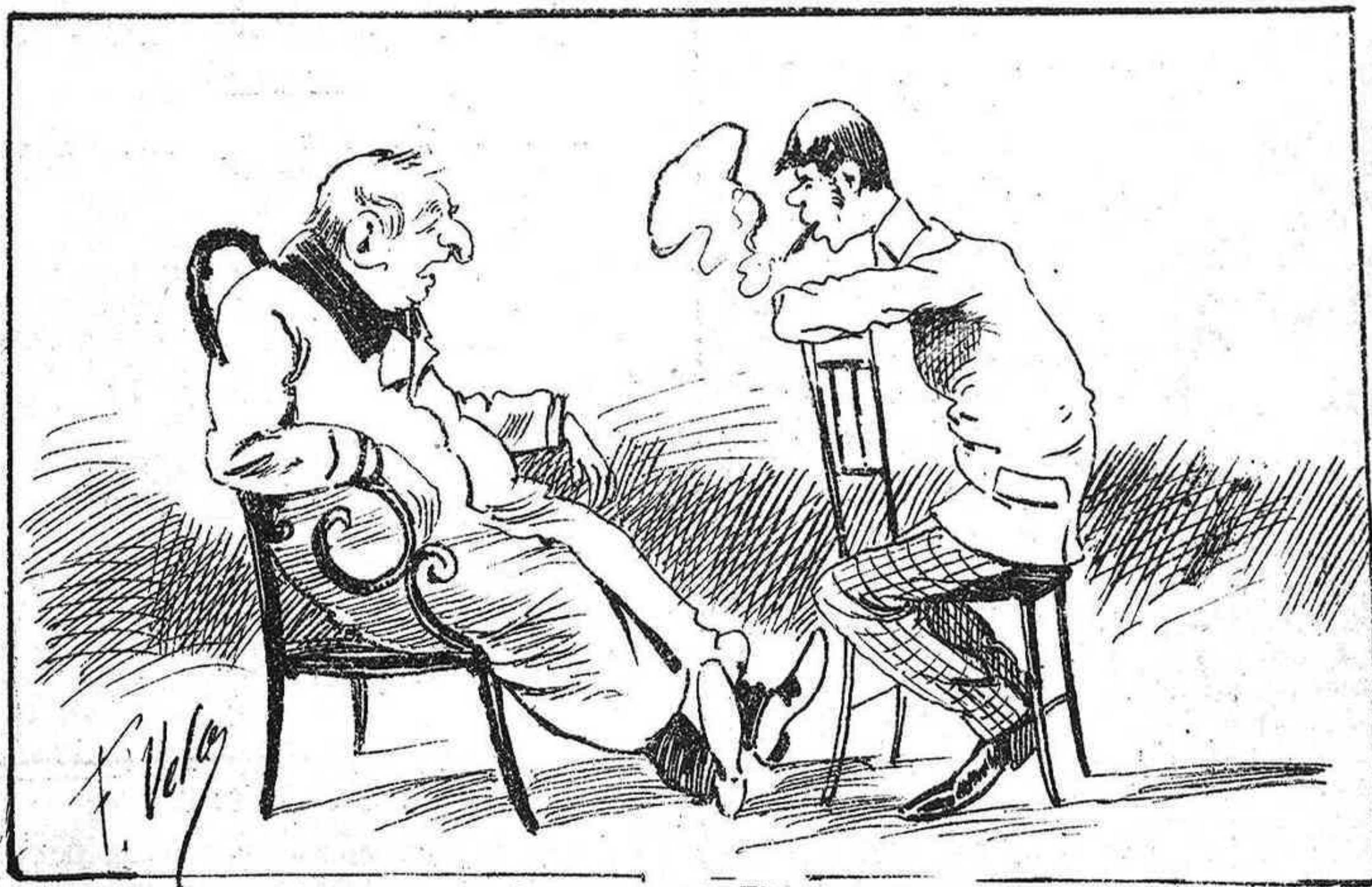
L' INFLUENZA

—¡Ay mare, com s' us ha inflat lo nás!
 ¿Que es un panelló?
 —¿Vols dir que se m' ha inflat? ¡Ay Deu
 meu, si es la *infla*... ensa!

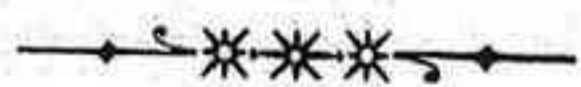

—¿Que 's necessita per habé aquest empleo?
 —La malaltia d' avuy: *influenza*, *influenza*.

—Ja ho veus noy. Fins ara sempre m'
 habían dit que tenia poagre y avuy lo
 metje 'm diu que es l' *influenza*.
 —¡Donchs jo també pare, fins avuy
 tenia inglesos, y ara 'm deurán dir
 que tinch l' *influenza*! Quin modo
 de cambiar las marlugas!

Sant Antoni dels Ases

ADA gremi té 'l seu Patró. Los metjes tenen á Sant Cosme y Sant Damiá; los advocats, á Sant Ivo; los notaris, á Sant Joan evangelista; los fusters, á Sant Joseph; los hortelans, á Sant Nen y Sant Non; los artillers, á Santa Bárbara; los pescadors, á Sant Pere; los llauradors, á Sant Isidro; y aixís totas las professions.

Peró 'l Sant que té de patrocinar á mes gent, es Sant Antoni Abat, mes conegut per Sant Antoni dels Ases, perquè d'aquestos patrocinsats n'hi ha en tots los gremis, y segons diu lo ditxo "en totas las casas". Ab aixó desde l'Ateneo Barcelonés en avall, contin si n'hi haurá de gent, baix lo patrocini del gloriós Sant Antoni. Hi ha doctors ases, arquitectos ases, comerciants ases, industrials ases, regidors ases... y per acabá, aquí á Barcelona fins hi ha 'l carrer dels Ases, que es dels mes antichs, perquè aixó d'haberhi ases ja vé de lluny. Encara que aquest sigui 'l carrer *gremial*, no vol dir que allí hi habitin tots y que tots los seus vehins ho siguin. No: es com l'Argenteria, ahont no hi ha més que una petita part dels argenters de Barcelona y no tothom que hi habita es argenter. ¡Cal avuy en dia pot ser en lo carrer dels Ases no n'hi viu cap, com no hi ha cap boter en lo carrer dels Boters, però aixó ja es més difícil. Será com la Tapineria, ahont si bé no hi viuen tots los sabaters, se n'hi conserva un bon número.

Peró á Sant Antoni dels Ases li passa una cosa molt singular, que ell mateix desde la Còrt celestial se 'n deu fé creus.

La gent de fé religiosa per suposat, que es á la qué naturalment me refereixo quan parlo de Sants; si té mal á la vista, prega á Santa Lluçia; si té alguna llaça, prega á Sant Roch; si es epilèptich, prega á Sant Pau; si té mal de coll, prega á Sant Blay; etc., però l'home mes religiós, lo més fanátich, per ase que sigui, no prega á Sant Antoni. De manera que 'l Sant los té d'ampará sense que li demánin.

Peró l'instint popular ompla aquest vuit d'invoació. Lo poble está persuadit de que en totas las classes y en tots los estats hi ha ases y al veurer pel carrer ó per qualsevol puesto, que una persona ensopega ó cau, sense preguntá com se diu ó de que fá, acut á demanar l'aussili al Sant que té més patrocini y esclama: ¡Sant Antoni!

Jo mateix, quan sento que un ministre *cau* del ministeri, dich: ¡Sant Antoni! sense recordarme de si es militar ó apotecari; y á la generalitat los hi va bé la meva invocació, perquè observo que cauen y no 's fan mal, sinó que 's troban en situació de tornar-se á alçar, lo qual vol dir que 'ls ha amparat lo Sant que es protector dels ases.

Ja que aquest Sant Antoni es lo tutelar de tanta gent de totas las clases y categorías, sembla que l'associació que reunís mes classes de la Societat, tindria que adoptar-lo per Patró. Per exemple, si á Barcelona hi ha alguna corporació, que no 'm recorda si hi és, que siga científica, literaria, artística y recreativa, com que allí hi haurá de tot, seria molt propi que á

continuació del seu titol s'afegís "baix la protecció de Sant Antoni dels Ases" y que cada any lo dia 17 de Janer féssen celebrar un ofici en la seva iglesia, en lo qual podrian assistirhi tots los sócis juntament ab los dels Tres Toms.

Y encara só del parer que á n'aquest Sant se 'l podria honrá molt mes en Barcelona, donada la manera com l'Iglesia 'ns lo presenta. Sant Antoni vá seguit de un porch, y per l'estat en que 's troba la *llimpiesa* en aquesta ciutat, bé podria l'Ajuntament posá aquest ram baix lo patrocini del Sant abad que dú un porch en la seva companyia. Així, ningú tindria rés que dir respecte dels nostres carrers, plassas y passeigs, tant de la ciutat com del *ensanxe*, per la pols que hi ha en los días de sequedat, lo fanch en los días de pluja, los munts de escombrarias que s'hi trovan cada nit, etc.

Aquest Sant ja té un temple á Barcelona, però ben mirat entre lo dels ases y lo dels porchs, se li tindria d'alsar un monument. ¡Com dimontri 'l qui vá fer construir la fatxada de la Catedral, no va atiná en que Sant Antoni dels Ases figurés en alguna d'aquellas capelletes! Encara que se n'hi hagués tingut de fer un altra, perquè habenthi tantas, no venia d'una mes. No se com l'Academia de Sant Fernando, que de la mateixa manera podria dirse Academia de Sant Antoni, no va tení aquesta exigència tan natural!

Una associació hi ha, que no té necessitat de dir que existeix baix l'advocació d'aquest Sant, ni de posarlo en cap capelleta, perquè tothom compregui que 'n té d'esser devotíssima. Es la *Protectora dels Animals*. Lo Patró natural d'aquesta entitat, no hi ha dupte que és Sant Antoni dels Ases.

CONRAT ROURE.

¡UN ANY MÉS!

(En l'álbum de Don Joseph Maria Bernis)

La bola terrenal may se detura,
com áliga que 's pert en l'infinit
hem vist passá un altre any per nostra vida:
lo temps, vertiginós, se l'ha engolit.

Los mortals tan gojosos ho celebran,
y tenint encar d'ell crudel recort,
esperansats desitjan los nous días
per minvar de la vida l'amargor.

Mes oh; dissort fatal tot es debades;
los días van morint; passen los anys,
y l'anhel que alucina nostra pensa
nos porta cada jorn nous desengany.

Pro, també finirá tanta tortura;
la Parca vil nos obra son fossar
tancants' eternament ab freda llosa,
y fa sa via 'l temps sens may parar.

GESTUS II.

SUCCEHIT

Un subjecte amich de las sevas comoditats entra al teatro, s'assenta y deixa 'l barret al seu costat.

Arriba un altre senyor, y li pregunta:

—Dispensi: ¿que está ocupat aquest puesto ahont hi ha 'l barret?

—Si, senyó; 'l guardo per un company que no pot venir.

INFLUENZA

s un escàndol!

Are mateix nostres cossos tindran més maluras que 'ls ceps.

Estém filoxerats.

Epidémias al estiu que 'ns recargolan; epidémias al hivern que 'ns eslloman.

En tot progressém; fins en malalties.

Tenim un repertori de pestes que fá

pudó.

Ni sabém ja com anomenar á la munió d' enfermetats que 'ns persegueixen.

Hém d' inventar termes per entendre de qué patím.

Lo diccionari espanyol no es prou capás per contindre lo que 'n podém dir *vocabulari patològich*.

Es un verdader feix de títols.

Del *dengue* al *trancasso* necessitavam l' influjo dels italians per' enmalaltirnos, y d' aixó n' ha sortit l' *influenza* que influeix bastant pera poguer fer llit uns quants días.

Precisament perquè aquesta nova malura té 'l nom italiá, se passeja tant per Italia.

¡Com qu' es á casa séva!

Segons sembla l' *influenza* vé á ser un *dengue* corretgit y augmentat.

Tot se perfecciona... ¡naturalment!

Y que ha agafat una anomenada que ja, ja...

No 's parla pas de rés més en tota Europa.

Y que té espatarrada á la gent d' *upa* principalment.

Diu que de quan en quan fá petarne algún de gordo.

(Menos mal).

Jo estich en que pot influir, pero molt, en lo desenvolupament de l' *influenza* l' haverse acabat l' arrós; vull dir, las festas.

Ó sinó, reparin que antes de Nadal apenas se 'n sentia á parlar.

Passat Reys sembla que tothom disfruti parlantne.

Tal vegada 'l dolor d' *armilla* y l' os *Bertrán* son 'ls embaixadors de tan temible hoste.

Y que 'ls diaris ne van plens. Qualsevol diria que 'ls corresponsals dels periódichs siguin també corresponsals de la ditxosa *influenza*.

¡No 'n fan poca de propapanda!

Qualsevol cosa 'm jugo que si 'ls diaris no 'n parlessin gens, ja fora acabada aquesta marfuga.

Sort que 'l gendre de 'n Koch diu que ja ha trovat lo microbi de l' *influenza*.

¡Ah! vamos...

¡Aixís ray!

J. BARBANY.

EPIGRAMA

—¿No coneix á D. Sevér?

—Es dels mes aixalabrats.

—¿Y capitals que no 'n té?

—¿Capitals...? Si: 'ls set pecats.

ROCH RICH.

La medalla del jugador

CARA

Som dissapte; ab alegría cobrar lo jornal espera, y á jugársel ab follia va al café, qu' es sa fatlera.

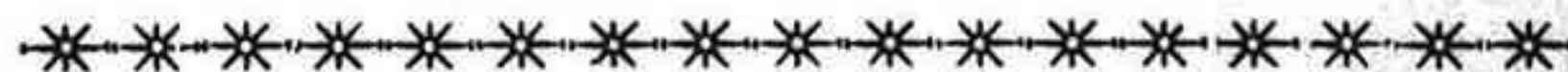
Guanya un duro, deu, vint, trenta, pert, guanya, pert la meytat, guanya, (sa alegría aumenta) pert, alto; ja está pelat.

CREU

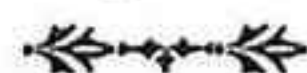
Per tot arréu allá 'hont va, queda empenyat fins al coll; sos fills li demanan pá la miséria creix á doll.

La séva esposa, afligida, maleheix eix mesquí vici, autor de la trista vida que la porta al precipici.

ESPANTA-BOLITS.

Lo que tinch y lo que 'm falta

Tinch una bona petaca que vaig comprar per la fira, que no obstant y ser tan maca la pobreta está molt flaca perquè 'l tabaco suspira.

Tinch també un bonich bastó qu' es l' enveja de la colla y per puny hi há un grós lleó, que no 'l duch.... vaja, per xó: perquè hi falta la virolla.

Tinch després una cadena tota de pedras guarnida feta d' or de bona mena, que no surt may.... per la pena de tení 'l rellotje á dida.

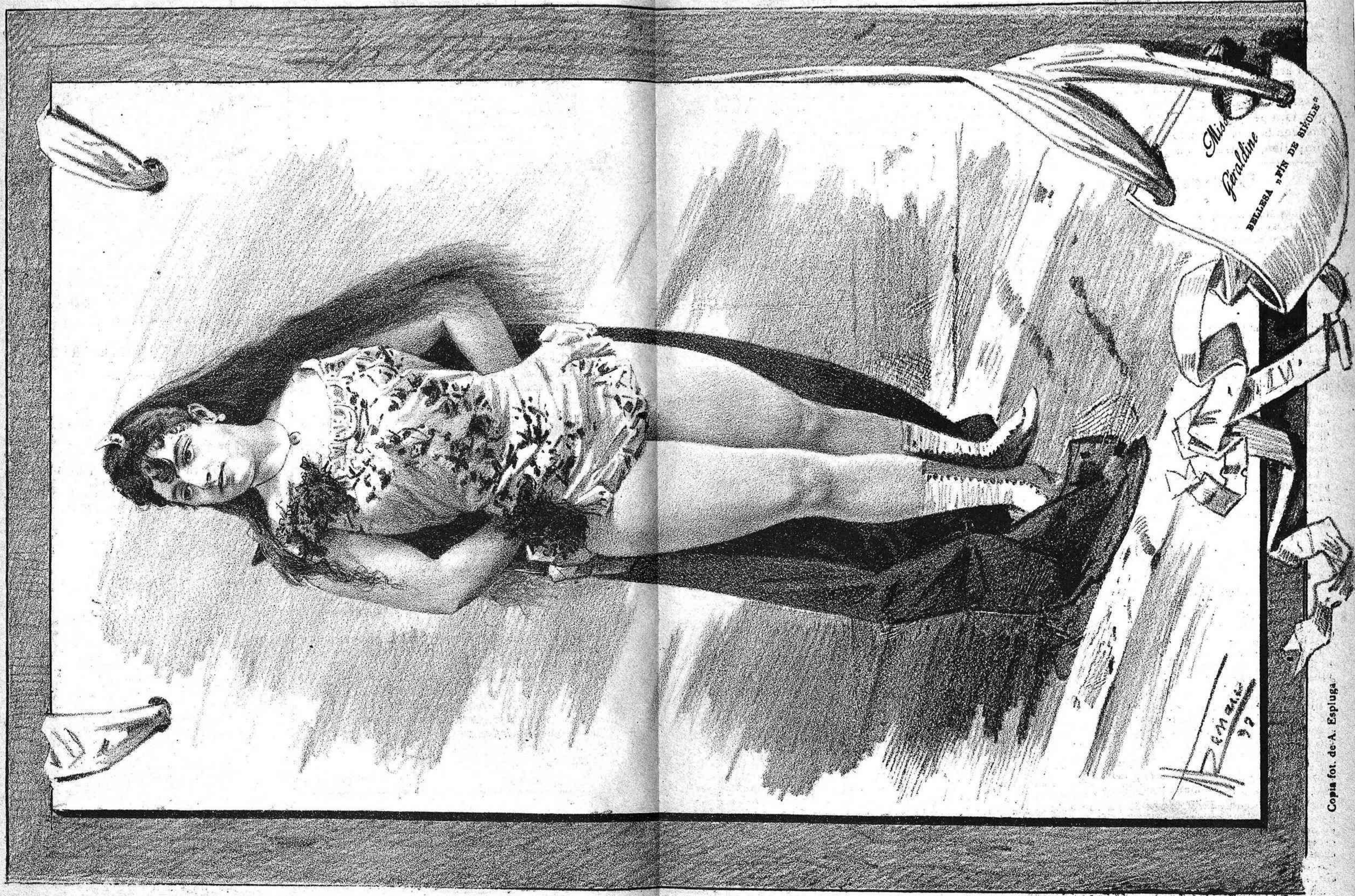
Y tinch també un monedero de molta magnificéncia que no més li trovo un *pero*: y es que tinch lo desespero de veure 'l vuit.... de conciéncia.

També tinch una levita feta de roba fineta de forma molt exquisita, pró la vaig dur de.... visita y ara está de.... papeleta.

Després tinch uns pantalóns que per sa gran elegáncia los duch sols per professóns, pró ja, ¡pobres,! los talóns se 'ls miran á gran distáncia.

Y després de tot aixó, també tinch la pretensió de casarme tot seguit, si puch contá ab un *partit* que tinga molt mes que jó.

JOSEPH C. VENTURA.

NOSTRE RETRATO

Formar una companyia de sarzuela catalana sense lo concurs de la simpática Pepeta Mateu, es cosa impossible desde una porció d'anys. Per xó nostre periódich en qual Galeria artística hi figuran sempre los que mes se distingeixen en nostres teatros, no deixa passar la ocasió de publicar á la dita artista que tant per son incansable treball com per sas condicions artísticas, té logradas moltas simpatias, dintre 'l seu género.

Teatros

PRINCIPAL

Dilluns últim se despediren los infantils artistas ab tres obras de las que mes han agradat durant la temporada.

Per ara hi ha en propósit una companyia d'ópera italiana, y mes endavant... pero no m' embolico á dir los desitjos de la empresa, porque vejém que molts son fum; puig al principi de temporada, la empresa anunciá la contracta de moltas companyias que de segur habia organísat en somni.

LICEO

No hi ha hagut altra novetat que lo benefici de la senyora Borghi-Mamo, efectuat lo dimars últim, ab la ópera *Lucrezia Borgia*, logrant una ovació de las que forman época al finalisar lo tercer acte, vejentse ademés obsequiada ab numerosos regalos de sos admiradors y una pluja de flors y llurer que cubri la escena.

Per tota aquesta setmana se donarán las últimas funcions de ópera que á pesar de que la Empresa en sas derrerías 'ns ha dat no més que rescalfat, als propietaris y abonats ja 'ls ha satisfet del tot per haber donat las 50. funcions promesas d' abono, que fins are, era la nota impossible de las predecessoras empresas.

La setmana entrant comensará lo menjar de carn (vulgo) pantorrillesch, ja que tindrà lloch lo estreno del ball *Excelsior*, ab tot l' exercit de baylarinas cosmopolitas.

¡Ah! quants guetos conech que ja 's comensan á tenyir sas canas comprometedoras.

ROMEA

Sens dupte lo Sr. Careta y Vidal al escriure lo quadro titulat: *Las bonas festas*, no tingué la idea de fer una obra literaria y si sols un apropósit pera ridiculisar la costum anyal dels aguinaldos propi de las pascuas de Nadal. Si es aixís se pot donar per satisfet ja que lográ sas aspiracions habent sapigut intercalarhi algun xiste que fou aplaudit.

Al final l' autor sigué cridat en escena.

L' estreno de *Ateos y creyents*, drama del Sr. Bordas, se ha tingut de aplassar hasta lo próxim dimars á causa de haberhi mes necessitat d' ensajos.

NOVEDATS

Divendres de la setmana passada tingué lloch l' estreno del drama en 3 actes del Sr. Riera y Bertrán, *Lo promés*, que vá alcansa un bon éxit. La obra, purament de sabor catalá, es de costums ampurdanesas y en ella s' hi desrolla una trama que encare que en certs moments se fá un xich exagerada interessa vivament al espectador. Lo mes notable de *Lo promés* es la riquesa de poesia, tota de casa, y 'l dibuix de la majoria de personatges que sostenen l' acció sense decaure dintre 'l circuit de las situacions en que 's trovan. Al nostre entendre los millors passatges del drama estan en lo primer acte, final del segon y mitj del tercer, lo cual basta pera que la producció se sostinga agradable é interessant als ulls del públich que en la nit de l' estreno la escoltá ab gust y l' aplaudí ab justicia, com aixís ha succehit en las demás representacions.

Las actrius Sras. Palá y Parrenyo y 'ls actors Srs. Bona-

plata, Oliva, Fuentes, Esteve, Guitart y Virgili, donaren gran relleu á sos respectius papers, ajudant los restants al bon conjunt.

Com á mostra de la fácil y fluida versificació que tanca l' últim drama del Sr. Riera y Bertrán, publiquem en nostre folletí poétich la rondalla que 'l vell pastor Narcis, (desempenyat pel Sr. Oliva) conta al jove moliné (Sr. Fuentes) qual tros alcansa cada nit bona cosa de aplausos.

Dilluns passat, ab numerosa concurrència, feu son benefici lo Sr. Bonaplata, que 's distingí admirablement en lo desempenyo del difícil personatge de *Lluís XI*, obra que ab molt acert escullí 'l beneficiat, fent gala de sas dots artísticas y recullint molts aplausos y algún regalo de sos admiradors y amichs.

Si lo senyor Ayné Rabell no pertenesqués á nostra Redacció, parlariam extensament de sa última comédia *La dona* estrenada dimars passat en aquest teatro, pero are, per modéstia nos concretarém á dir que obtingué un notable éxit, sentintse ab frecuencia las riallas del públich que celebrá sas xispejantas escenas y equivochs de molt bona lley, tot lo que dona lloch á son argument entretingut que fá interessant dita comédia.

En lo desempenyo s' hi van distingir las actrius senyoras Palá y Parrenyo y los actors senyors Goula, Fuentes, Pigrau y Odena.

Al final entre lo general aplauso tingué que aixecarse 'l teló cinch vegadas, vejentse son autor sumament festejat y aplaudit al presentarse en escena.

Nostra enhorabona al amich y al autor y fins un' altra.

Ahir dimecres se 'n doná la 2.ª representació y pera demá s' anuncia la tercera.

TIVOLI

En la passada festa se representá per la tarde *La Mascota*, que sigué molt aplaudida, distingintse la Sra. Mateu en la protagonista y lo Sr. Bassols en lo de Pippo. L' ajust d' aquest artista, que causá bona impressió en lo públich, mereix un aplauso á la Empresa per son acert.

En la nit s' executá lo melodrama lírich *La Tempestad*, que resultá molt tempestuosa, vejentse la Sra. Colomé (encarregada del simpátich personatge *Roberto*) frecuentment objecte de la xacota dels morenos.

En la mateixa obra debutá lo nou tenor Sr. Gibert que á nostre judici s' ha precipitat un xich al presentarse en públich, ja que li falta coneixement escénich y despendres de la forma ab que emiteix las notas agudas. Un cop adquiridas aqueixas essencials condicions, li augurém un bonich porvenir, per sa magnífica veu.

La companyia infantil que fins are ha estat en nostre teatro Principal *hace que se vá y vuelve* puig ja ha anunciat cinch funcions que dará en aquest teatro, estrenant entre ellas *Los sobrinos del capitán Grant*.

Sembla que per aquestos artistas en ciernes no 'ls es res impossible.

CATALUNYA

La república de Chamba es una sarzueleta molt ben versificada pero sense argument y ab algunas pessas de música que no lograrán popularisar á son autor; per lo tant no fou estrany que en lo dia de sa primera representació sols aplaudís la *claque* vejentse bastant cohibida pel públich pagano.

Dimars s' estrená *El oso muerto*, comédia que en Madrit ha tingut un éxit extraordinari y que aquí veyém molt difícil alcansi igual sort.

No despunta la nova obra per sa originalitat, ja que recorda en moltas escenas á *Perro*, 3, 3.º, *izquierda*, de un de sos autors y lo final té molts punts de contacte ab *Lo diari ho porta*, del nostre Aulés; aixís es que á no ser per son llenguatge xistos y elegant, y alguns equivochs molt oportuns, difícilment la obra s' hauria pogut acabar per resultar massa tonta ja que tot lo segon acte es un pur saynete, separantse per complert del género de obras á que 'ns tenian acostumats sos festius autors senyors Ramos Carrión y Vital Aza.

UN CÒMICH RETIRAT.

1. ENTREGA

OBRA D' ACTUALITAT

Las cosas dels marroquins
y fins de las marroquinas,
van á promoure bronquinas
entre saxóns y llatins.

En la sessió del dijous de la setmana passada, l'Ajuntament acordà que 'l concessionari de la reforma havia complert, y de consegüent no procedia la caducitat segons opinava l'assessor de la Corporació.

Un dels defensors del reformista, siguié 'l reformista senyor Tort y Martorell, que d'avuy endavant ho será per tots costats (no tort, si no reformista).

Es dir, que la deducció es, que desde la concessió, s'han comensat las obras de la reforma.

A veure si en alguna de las próximas sessions s'acordará que la reforma está terminada.

A Italia y á Bélgica 's propaga molt lo dengue. A Milán los meljes no poden acudir á tots los seus clients y moltes casas de comers han tingut de tancar per falta de personal. A Bélgica causa moltes morts.

De manera que aquesta malaltia, que al apareixer los francesos li digueren *epidémie pour rire*, ha degenerat en *epidémie pour pleurer*.

En Deva (Guipuzcoa), s'ha casat un capitá de barco ab una germana de la Caritat que feya 20 anys que desempenyava la seva missió.

Ab 20 anys d'exercici, ja deu esser una germana bastant gran.

En dugas sessions en lo Centre Catalá, lo Mestre en Gay Saber D. Frederich Soler, ha donat lectura de la part representable del seu poema *Jesús ó La Divina Tragedia*.

Considerém que l'obra será de gran efecte escénich, si es degudament presentada, perquè además de la passió de Cristo, conté 'ls mes culminants fets miraculosos que aquest realisá, segons relat dels Evangelistas, alguns de quals fets tenen tal grandiositat que exigeixen molts elements escenográfichs.

L'obra está escrita ab estil enlayrat y digne y espléndida en versificació, per lo que mereixé 'ls elogis del numerós y escullit auditori que 's reuní en lo Centre Catalá.

Si 's posa en escena ab propietat, será costós per l'empresa que ho fassi, però ab la seguretat que ne treurá bon profit.

Lo rector de l'Universitat de Cambridge havia castigat á una senyoreta, que cursava en aquell establiment, per haber parlat pel carrer ab un estudiant.

La senyoreta ha demandat al rector, exigintli 500.000 pesetas d'indemnisació, per suposar que 'l cástich que se li ha imposat perjudica á la seva reputació.

Si la demanda prospera, ja 'm sembla que veig per tots los carrers á las estudiantas parlant ab los estudians perquè las castiguin.

A Madrit volen que á Barcelona 's verifiqui la conjunció de conservadors y reformistas. Aquí, 's creu que al ferla hi hauria una confusió que no s'entendrian. Aquesta complicació, trenca l'oració al partit conservadó, que menja turró de la Nació.

L'arcalde de Ronda ha publicat un bando imponent multas als pares de noys que 's trovin divagant pels carrers durant las horas de classes en las escuelas públicas.

Aquest arcalde deu esser dels que pagan al mestre y vol que aquest tampoch estigui en vaga.

Sigui 'l que 's vulgui; lo fi del bando, l'aplaudim.

Lo govern de Zurich ha negat á Mad. Kempin l'autorizació pera exercir la professió d'avocat. Aquesta senyora es doctora en dret y professora d'aquella Universitat.

Aquell govern deu pensar: ¡No 'n falta d'altre sinó que las donas siguin advocadas!

Hem rebut la visita de la *Gaceta Teatral Española*, periódich literari artístich y de espectacles, que 's publica en Madrit, sent órgan de la Agencia teatral internacional que dirigeix D. Gabriel Merino.

En lo primer número, además de un notable grabat del malogrado tenor Juliá Gayarre, hi ha una extensa biografía d'ell, molt ben escrita, una silueta de Joseph Eche-garay, además d'articles y noticias sumament interessants per los que 's dedican al teatro.

Inútil créyem dir que ab gust establím lo cambi, desitjantli además molts anys de vida.

BIBLIOGRAFIA

Ha sortit l'almanach de *La Semana Cómica* que es un bonich tomet ab quentos, poesias y articles, tot propi pera passarhi la estona.

Va adornat ab preciosos grabats de vários de nostres primers dibuixants y com la edició ha sigut presentada molt decentment además de ser económica, la recomaném á nostres lectors.

També ha visitat nostra Redacció l'Almanach de la *Biblioteca Tradicionalista* que principalment per sa il·lustració se fá molt digne de figurar en tota biblioteca.

Se ven á quatre rals en los principals kioscos y llibrerías.

Balls de màscaras

Acostantse l'època dels balls, se fa present á las Societats que 'n celebrin, que en la **LITOGRAFIA BARCELONESA de RIBERA Y ESTANY, 5, Sant Ramón, 5**, s'imprimeixen programas, en una ó várias tintas, en paper, cartolina ó vistosos cromos, ab economia sense competència.

A fi de no perdre tot lo sabor *decent* que respira per tots quatre costats, copiém-lo següent anunci:

SOLO PARA HOMBRES Y CASADAS

Folleto á 45 céntos., principales librerías de Barcelona.

CONSEJOS ÍNTIMOS de un médico, que aquí no pueden ser detallados, pero necesarios á ambos sexos por relacionarse á los actos más íntimos de la vida.

¿Que diuhen que aixó es altament pornogràfich?

Fugin d'aquí; com pot serho, si casi totas las nits va insertat en un periódich nocturno.

Si fós en un setmanari, ja fora un altra cosa.

Lo director del *Fin de Siglo*, de Santiago de Galicia, está processat en virtut d'aquesta publicació, habentse dictat contra éll un auto de presó y un altre exigintli 15.000 pesetas de fianza per las resultas del procés; y 's diu que 's va á exigir igual suma al propietari de la mateixa publicació.

L'arcalde de Santiago, al tenir avis del jutje del processament del director, va manar que no 's publiqués lo periódich, però lo governador civil de la provincia va revocar aquest manament, perquè va veure que no era mes que una arcaldada.

Y si arcaldada també es
lo de la presó y la fianza,
es miracle que un periódich
visqui entre tanta arcaldada.

A Valencia, cinch ó sis *selvatjes*, perquè r.o sabém quin nom pitjor donalshi, van tenir l'humorada, en plé dia, d'abrassar á quantas senyoras y senyoretas trobavan passejantse per la fira situada en la Glorieta.

Allí no se encertava á haberhi cap municipal, y es estrany que tots aquells bárbaros sortissen de la Glorieta ab lo cap sencer.

Sembla que en un círcul aristocràtich d'aquesta ciutat, la policia va trobarhi una ruleta.

Los jugadores no van trobarshi.

En altres establiments, no aristocràtichs, s'han detingut á alguns jugadores.

No hi ha com l'aristocràcia per sentirhi de nas.

En l'últim número del setmanari *Lo Teatro Catalá*, sortit dissapte passat, llegirem haberse verificat en lo teatro Circo Barcelonés lo benefici de la nena Santafé ab las obras *Niña Pancha* y *Coro de señoras*, habent lograt *unánims aplausos* y ésser festejada ab una munió de regalos, alguns d'ells de valor.

¿Ja n'está segur, Sr. P. de R., d'haber vist tal funció?

Miri que 'ls que diuhen *garrofas* van set anys al purgatori.

Un'altra vegada fassi las gacetillas després de la funció.

No vulgui ser mes profeta; pensi que nadie lo es en su tierra.

TEATRO DE L' EPIDÉMIA

— FUNCIO EUROPEA —

1 Gran sinfonía sobre motius del *D. Simón*, que era 'l nom que 's donava avans als costipats epidémichs.

2 La malaltia espanyola

EL TRANCZO

en la qual lo protagonista se fica á ne 'l Ministeri, fa suspendre reunions, s'infiltra pels projectes, deixa baldats los empréstits y fa agafá canguelo á ne 'l pollo d'Antequera.

3 La dolenza italiana

L' influenza

que sense miraments de cap classe se 'n entra pel Vaticá y se las té tiessas ab lo mateix Sant Pare.

4 L'epidemie francesa

LA GRIPPE

que mata al Khedive d'Egipte. La decoració d'Alexandria endolada per la mort del seu sóbera, es d'un efecte sorprenent.

5 La mania dels alemanys

LO MICROBI

original del doctor Oseiffer, director del Real Institut de malalties contagiosas, de Berlin, y que promet tenir tan bon éxit com lo remey per la tisis.

6 Lo ball de toras las naciós

LO DENGUE

ab acompanyament de tós, estornuts y trompetadas de nas.

A las deu... (aná abrigat). Entrada d'esgarrifansas.

Telegramas

Valencia, 10.—La gracia d'aquells joves que abrasavan á las senyoras en lo passeig de la Glorieta 'l día de la fira, va repetirse l'endemá.

Lo primer día del fet, l'autoritat no tenia culpa, lo segón... tampoch; y 'l tercer que aviat deura vení, méns.

Cacahuet.

Jerez, 9.—A consecuencia dels inesperats y lamentables sucesos ocorreguts en aquesta capital, han sigut morts un dependent de comers y un transeunt que sortia del teatro. Cap dels dos tenia rés que veure ab lo reproable fet. També s'han agafat fins á seixanta personas en las fondas, que s'han deixat anar perquè eran ignocentas; quals fets son també inesperats y lamentables.

Just Pel Pecador.

CORRESPONDENCIA

Se publicará tot ó part de lo que han remés los senyors Gestus II, Mayet, J. T. R.

No pot publicarse lo que han remés los senyors P. Moro, J. Sardá, K. Nelejitas.

D.P. Colomer: Ha passat l'oportunitat de lo que reberem quan teniam ja compost lo número anterior.

CONTRA 'L DENGUE... FUM

Ja s' ha trobat la manera
de pogué al dengue burlá:
fumá, fumá, y sols fumá.
(Ho diu la Tabacalera.)

SECCIÓ DE TRENCA-CIASCAS

XARADA

Mineral invers primera,
per cridá 'ls bous fan segona,
un article la tercera
y 'l Total nom de persona.

F. CARRERAS P.

ANÁGRAMA-TARJETA

Adela Grice

Blanes.

Lector, si per cas t' hi empenyas
lo nom d' una gran novela
pots treurer d' aquestas senyas.

JORDI MONTSERRAT.

GEROGLIFICH

ABRIL

VVVVVV
DI AA

N. CAP-HI-CAYGUIS.

ENIGMA

Borredá, Calders, Calella, Llerona,
S. Celoni, Tordera, Valldán.

Formar aquestos noms deguda-
ment colocats, de modo que ab una
lletra de cada un resulti lo de una po-
blació de Catalunya.

M. FREXEDAS DEL ESTANCH.

LOGOGRIFO NUMÉRICH

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 - Nom d' home.
- 6 6 7 1 9 8 5 3 - Vegetal.
- 1 0 6 7 8 5 3 - Ofici d' home.
- 1 2 3 7 8 2 - Un ministeri.
- 4 2 3 1 5 - Nom de dona.
- 1 0 3 2 - Fruyta.
- 6 6 7 - Vegetal.
- 3 5 - Nota musical.
- 4 - Consonant.
- 1 7 - Nota musical.
- 4 9 6 - Vegetal.
- 4 2 3 2 - En la persona.
- 4 5 6 7 2 - Nom de dona.
- 4 9 8 7 6 6 - Animal.
- 1 2 3 7 2 8 9 - Nom d' home.
- 4 9 3 8 5 6 7 2 - » de dona.
- 2 1 5 3 7 4 2 8 2 - Prenda de vestir.

TUÑICU.

SOLUCIONS

A LO INSKRTAT EN LO NÚMERO ANTERIOR

Xarada.—Be-ni-to.
Conversa.—Rita.
Logogrifo numérich.—Granollers.
Problema.—35 duros.
Trenca-caps.—De la terra al sol.
Geroglífich.—1.ª interès a una banda y
l' amistat a l' altra.

LA TOMASA

PERIÓDICH FESTIU, IL·LUSTRAT Y LITERARI

Preus de subscripció:

Espanya y Portugal, trimestre.	1'50 pta.
Cuba y Puerto Rico id.	2 "
Extranger id.	2'50 "
Número corrent.	0'10 "
" atrassat.	0'20 "

NOTA—Tota reclamació podrá diri-
girse a la Administració y Redacció del
periódich, carrer de Sant Ramón, n.º 5.
LITOGRAFIA DE RIBERA Y ESTANY.

Lit. Barcelonesa, S. Ramón, 5.—Barña

Agents de LA TOMASA en Paris:

Mme. Schneider, Kiosque 50, Boulevard Montmartre

LA TOMASA

SUPLEMENT EXTRAORDINARI

ISIDRO MOMPART

10 cèntims

LO REO MOMPART

Los tétichs tochs de campaneta que repercutían ahir pels carrers de Barcelona y l'aparició pels cantons dels endolats pasquins de l'*Archicofradia de la Sanch*, van fer creurer als pacífichs ciutadans que havia arribat la terrible hora al desgraciat reo Isidro Mompert que en aquesta ja ha donat compte de la enormitat de son delictes devant del Tribunal de Deu, després de la justícia dels homens.

Es horrorós pensar en tots los detalls d'aquest crim, com horrorós es en aquest temps de progrés y civilització veurer aixecar en públich un patíbul que ha de rebre una desgraciada víctima y contemplar al butxí (per sort en vaga durant tants anys) que deixa sobre 'l tablado un cós desfigurat per una agonia horrenda y desesperada, tot lo que ompla de dolorosa impressió los sentiments honrats de las classes socials de nostra Barcelona.

LO CRIM

En lo matí del dia últim de Juliol de 1890 lo vehinat de una de las barriadas del terme de Sant Martí de Provencals entre, las carreteras de Mataró y Sant Andreu, siguié testimoni d'un quadro horripilant, terrible; d'un doble assassinat comés per Isidro Mompert en las personas de dos àngels de Deu, dugas tendras criaturas ignocentas que pagaren ab la vida l'ambició, en mal hora alimentada, per lo infortunat reo que acaba d'expiar son crim.

Isidro Mompert sabia, per haverho sentit dir, que un jove matrimoni que vivia en aquella barriada guanyantse la vida fent menjar per los obrers trevalladors d'una fàbrica vehina y trevallant lo marit en la mateixa, havia hereditat una petit quantitat en concepte dei dot de la duenya y tenian algun estalvi arreplegat qu'era producte del seu trevall.

Lo marit y muller vivia felisment ab dugas criaturas, fruyts de son matrimoni, y una criadeta d'uns 11 anys filla d'un vehí hortolá, que s'havian posat á la casa pera cuydar y distreure un nen de pocs messos.

Mompert era amich de la familia, encare que gosava de mala reputació.

Lo dia d'autos, la duenya de la casa y 'l seu marit de bon matí se'n anaren, la primera á comprar los queviures del dia y 'l segon á trevallar á la fàbrica, deixant las dugas criaturas adormidas y á la jova Teresa (la criadeta) ocupada en fer la llimpiesa de las habitacions de la botiga.

L'infortunat assessí s'heu que tenia pensat lo plan de cometre lo robo y demés, si 'l cas y la situació s'ho portessen, puig que aprofitant l'ausència del matrimoni s'introduhí á la casa, pero fou sorprés per la nena Teresa y llensantse sobre d'ella intentá escanyarla ab un mocadó de seda que aquesta portava al coll y després li enfonzá en lo mateix llóch un ganivet que li produhí dugas feridas de las que morí immediatament degollada.

Entre tant la nena Carmeta (de 5 anys de edat) ab lo burgit de la lluyta del assessí y algun crit ofegat Teresa vá despertarse y allavors Mompert, temerós

d'esser descubert, li doná tres punyaladas, dugas d'ellas mortals per necessitat.

Un cop mortas las víctimas ignocentas, lo criminal vá entregarse al robo sense que ningú li impedís, puig la tendra criatura de pocs mesos que en son lletet plorava no podia ferli nosa. Inmediatament comensá á registrar los mobles; vá espanyar una caixa y no pogué trovar los diners per los que acabava de cometre l'horrorós crim, emportantse tan sols dos rellotjes y cadena de plata y 77 pesetas y mitja que tenia guardadas un rellogat que vivia ab aquella familia y que també s'trobava ausent.

Després tancá, per precaució, la porta del carrer y fugí per l'hort de darrera la casa, deixant aquell horrorós quadro dintre las habitacions.

LA SENTÈNCIA

Enorme fou lo crim y terrible devia ser la sentència que havia de recaure á Mompert, com aixís fou.

La vista, donchs, per Jurats vá veurers en la Secció 1.ª de nostra Audiencia en 12 maig del any passat.

Lo tribunal popular dictá veredictes de culpabilitat en quatre preguntas y lo de Dret vá sentenciarlo á la pena de mort.

ALTRA SENTÈNCIA

Alguns dias després, ó sia en 22 Maig del mateix any, Isidro Mompert torná á compareixer en la pròpia Sala y en ella va veurers un'altra causa instruída en contra d'ell per robo y violació á Concepció Berenguer, quals delictes comesos avans del doble homicidi, pel que fou condemnat á la última pena, havian quedat sense castich.

Lo jurat dictá nou veredictes de culpabilitat y 'l Tribunal de Dret va condemnarlo á 14 anys, 8 mesos y un dia de reclusió temporal y costas per lo delictes de violació y á 3 anys, 8 mesos y un dia de presiri correccional y costas per lo del robo.

Aquest es lo motiu perque s'trobava Mompert avans de arribar á Barcelona pera ingresar en las presons nacionals, en lo presiri de Santoña, hont cumplia condempna per los avans dits delictes.

PETICIONS D'INDULT

Han sigut inútils las que várias Corporacions, Centres, Associacions y particulars han dirigit al Govern de S. M. puig aquest s'ha negat á aconsellar á la Regent que 'l concedís en vista de la enormitat del crim comés per lo desditzat condemnat.

ARRIBADA

En lo tren correu de Madrid del dijous últim, arribá lo reo. A causa de la curiositat que sa vinguda despertá, estaban plenas d'espectadors la estació, plassa, salas d'espera y andén, sent guardadas las inmediacions per forza de la guardia civil de peu y de caball y parellas de policia. Lo reo al sortir de Santoña, de qual penal ne sortí lo dia 11 á la 1 de la tarde, vingué ab un cotxe celular custodiat per 1 sargento y 3 guardias civils, que ab motiu de ordres rebudas no siguen rellevats durant tot lo trajecte.

Per causa de no disposarse de cotxe especial pujá en un faetón ja previngut, fins á la presó, acompanyat del Sub-Director Sr. Castell, un empleat de la mateixa y los civils que l'acompanyaren en lo viatge.

Mompart no comprengué son estre fatal fins al arribar á Manresa, hont senti cridar per un venedor de periódichs noticias qu' es referían á ell, corroborantli son funest pressentiment lo veurer lo silenci que guardavan sos acompanyants civils al interromprels ab alguna de sas preguntas encaminadas á sapiguer son desgraciad fi.

Durant lo trajecte de la estació á la presó estava sumament abatut y plorós aumentant sa sosobra al entrar en las oficinas, quals empleats aixís com lo dig-ne Director, Sr. Trigueros, s' emocionaren extraordinariament, de tal manera que aquest ab motiu de tant tremolarli 'l pols no li siguié possible firmar lo recibo del pres, com es de reglament.

Al entrar en las oficinas, Mompart donava 68 pulsacions per minut; habent arribat á las 10 de la nit á la extraordinaria xifra de 82.

FILIACIÓ

Ab lo mateix avans dit abatiment entrá en lo mesquí despatx que serveix pera aquesta operació. Inútil siguié per complert lo tracte carinyós del Sr. Trigueros aixís com lo de las demás personas que s' trobavan en la estació á fi de donarli valor. Ell seguí embolicat ab la manta, ploriquejant y tapantse son rostre ab un mocadó.

Per fi á costa de molts préchs se lográ que s' des-simboliqués pera filiarlo degudament.

Lo reo vestia lo trajo propi dels penats, anant completament afeytat y vejentse la fesomia descomposta y un continuo tremoleig en lo llábi inferior.

La filiación física era la següent: contava 22 anys de edat, tenia el cabell castany, cellas de pel, ulls negros, nás llarch, cara regular, boca gran, poca barba color sanitós, y de estatura midia un metro y 680 milímetros.

Isidro Mompart era fill de Canovellas, provincia de Barcelona; vehí de Badalona, solter, y tenia 'l ofici de tintorer.

LO CALABOSSO

Está situat en lo pis últim de la presó al que s' hi puja per la escala que dona als departaments de preferéncia.

Una petita porta dona entrada á lo qu' es vestíbul de la capella; altra porteta conduheix á un corredor en lo que hi han tres calabossos guardats per atapahidas reixas, habent sigut conduhit Mompart á un d' ells.

Tot lo mobiliari de l' habitació fúnebre consta d'un pelut y una manta, vejentse en ella una extraordinaria llimpiesa ja que s' observava haber sigut emblanquinada de nou.

LO REGONEIXEMENT

Un cop estigué en lo calabosso, l' encarregat y lo celador procediren á un escrupulós registre, despullant-lo per complert, palplantli las costuras, ferros, solas de lo calsat, etc. etc. tallantli al fi los botóns de las robas

que foren sustituhits per cintas á fi de que li fós impossible cap intent de suicidi.

Del registre de sas robas se li trobá una cajetilla de ral, quatre cigarros de deu céntims, un mocadó y un portamonedas en que hi habían 22'55 pessetas, y com lo desventurat manifestá que no habia menjat rés en tot lo día, lo Director, Sr. Trigueros, ordená que se li servís una tassa de caldo y un' altra de ví de Jerez que apenas vá tastá. Un detall curiós. La tassa ab que fou servit era de plata, y fou regalada per un Isidro, de sobrenóm *Cercavins*, y en Mompart l' ha estrenada que també s' diu Isidro.

Desde 'l terrible crim comés en la persona d' un estorer del carrer Nou per Victoriá Ubierna (soldat d' artillería) y Gregoria Foix (criada de la víctima) que tingué lloch en 9 Juny de 1875 no s' havia vist mes en nostra ciutat aixecar un patíbul pera treurer la vida á cap reo, y no perquè no s' hagen comés altres crims, ja que la història de la criminalitat s' ha omplert durant aquest temps de páginas tristes, si no perquè no s' havia aplicat á cap d' ells, la execució de la pena de mort.

Després de setze anys y mitj Barcelona s' ha llevat avuy trovantse ab l' horrorós quadro d' un ajusticiat per la voluntat d' una ley que si be mata ab un Códich á la má, de totas maneras destruheix una existencia formada per Deu y abolida per los homes.

La culta Barcelona, donchs, ab la protesta á l' ànima per la odiosa pena de mort que ha tingut de presenciá, y no en sas aforas com antiguament s' acostumava sinó dintre son mateix cor, en terreno que comensa á enriqueirse de urbanisació y mohiment comercial, s' havia entregat alsón pensant en la sort del infortunat reo, Isidro Mompart, y entra la boyra del fúm de las xamaneyas de sas fabricacions, vapors y carrils, signes honrosos del progrés y del avens d' aquest poble, ha tingut d' escoltar los geméchs de doi d' una desgraciada mare boja de pena y de vergonya puig la gent sense pietat ha de senyalarla injustament com autora d' un sér que llensá l' últim sospir obre un cadafalch; ha de sentir la cridória horrible y desenfrenada de las turbas que ab selvátich goig contemplan espirar una víctima y ha de veurer ab repulsió y horror las trasmudansas d' aquell fisich avans ea la plenitut de la vida y en aquestas horas lo d' un mutilat cadávre.

¡Deu tinga en compte la enormitat de son sofrir y aculleixi la seva ànima!

LA REDACCIO

El reo de muerte

¡Para hacer bien por el alma!
Del que van á ajusticiar!

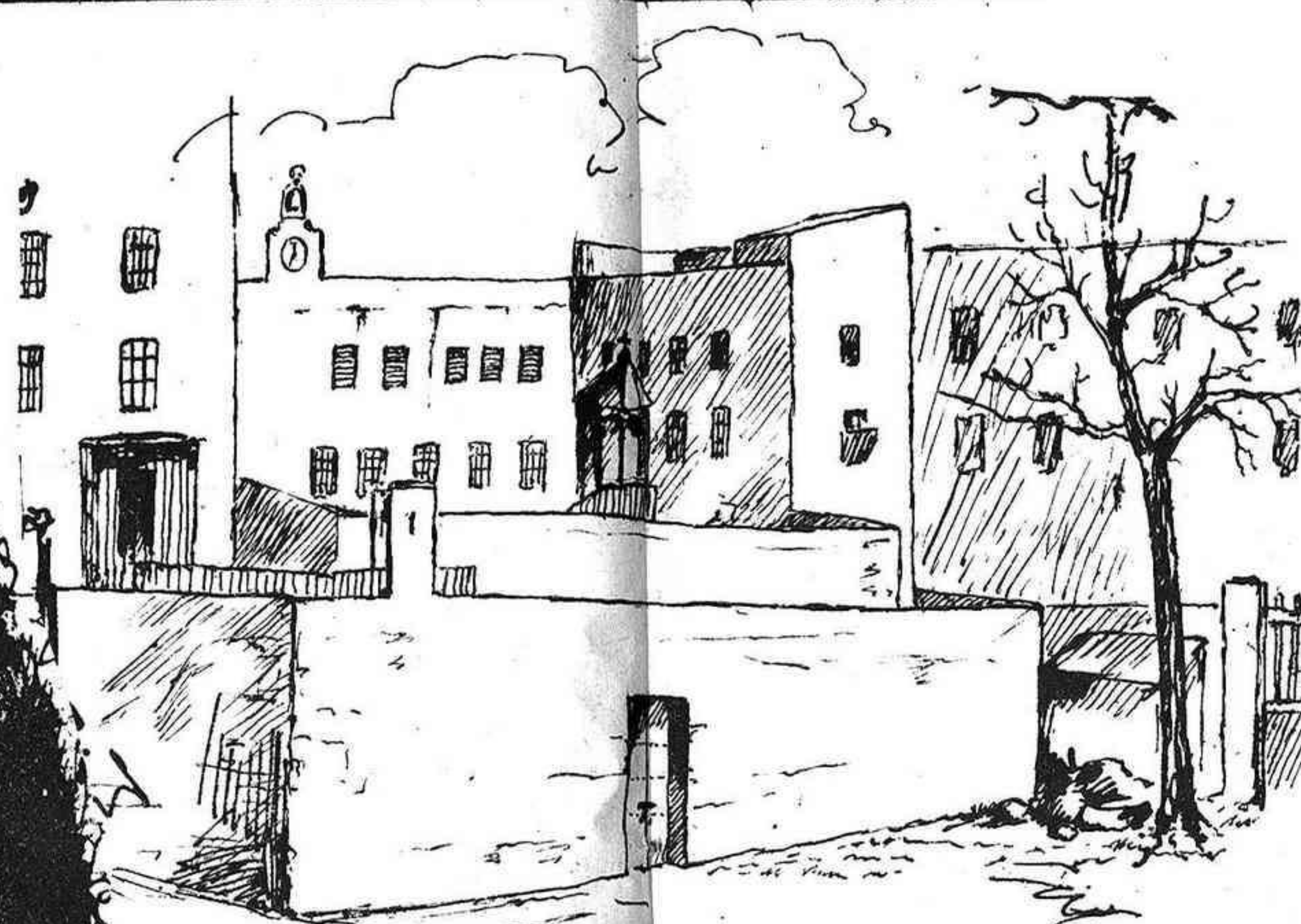
I

Reclinado sobre el suelo
Con lenta amarga agonía,
Pensando en el triste día
Que pronto amanecerá;

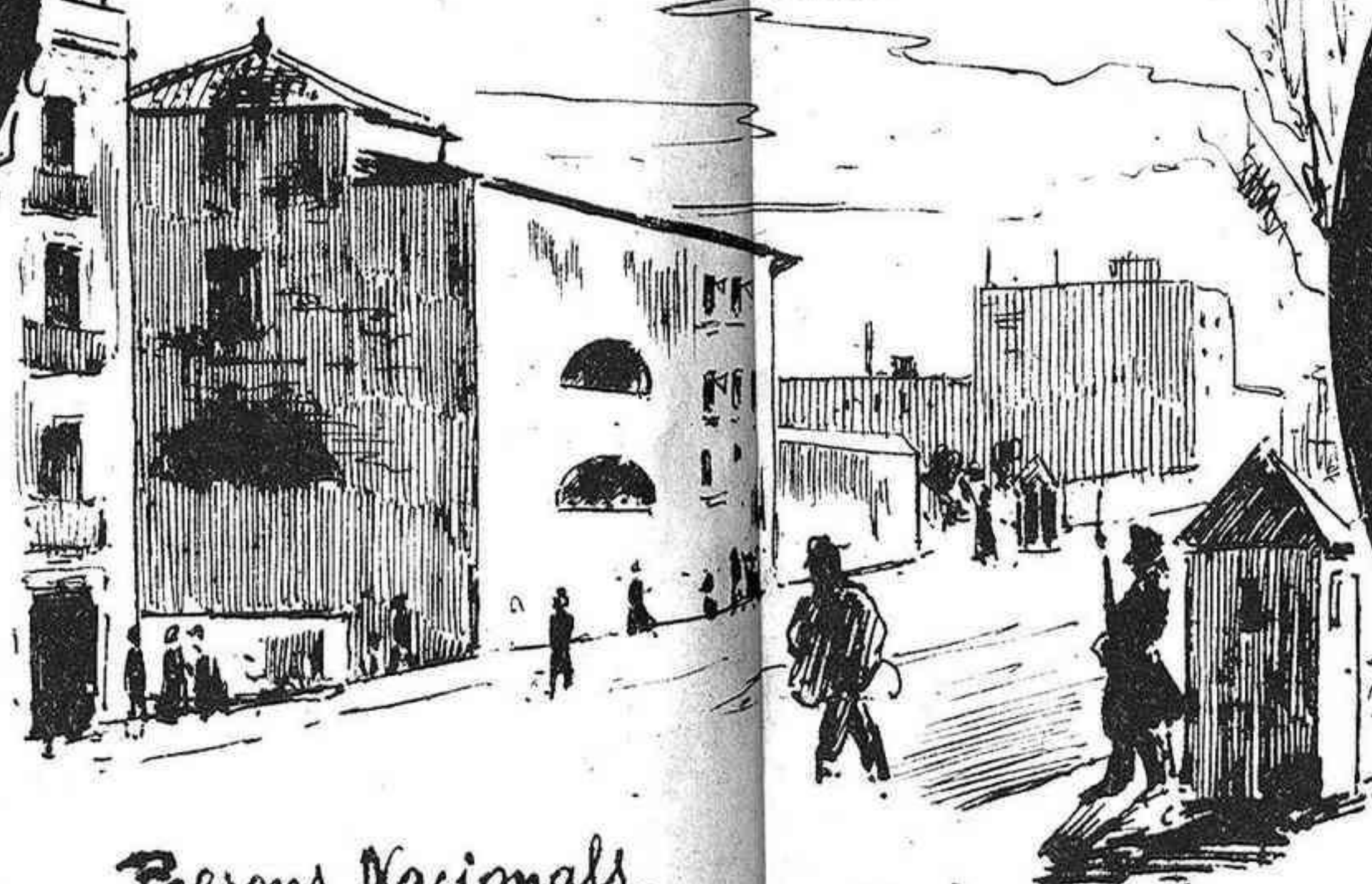
Escenas y detalles de la ejecución

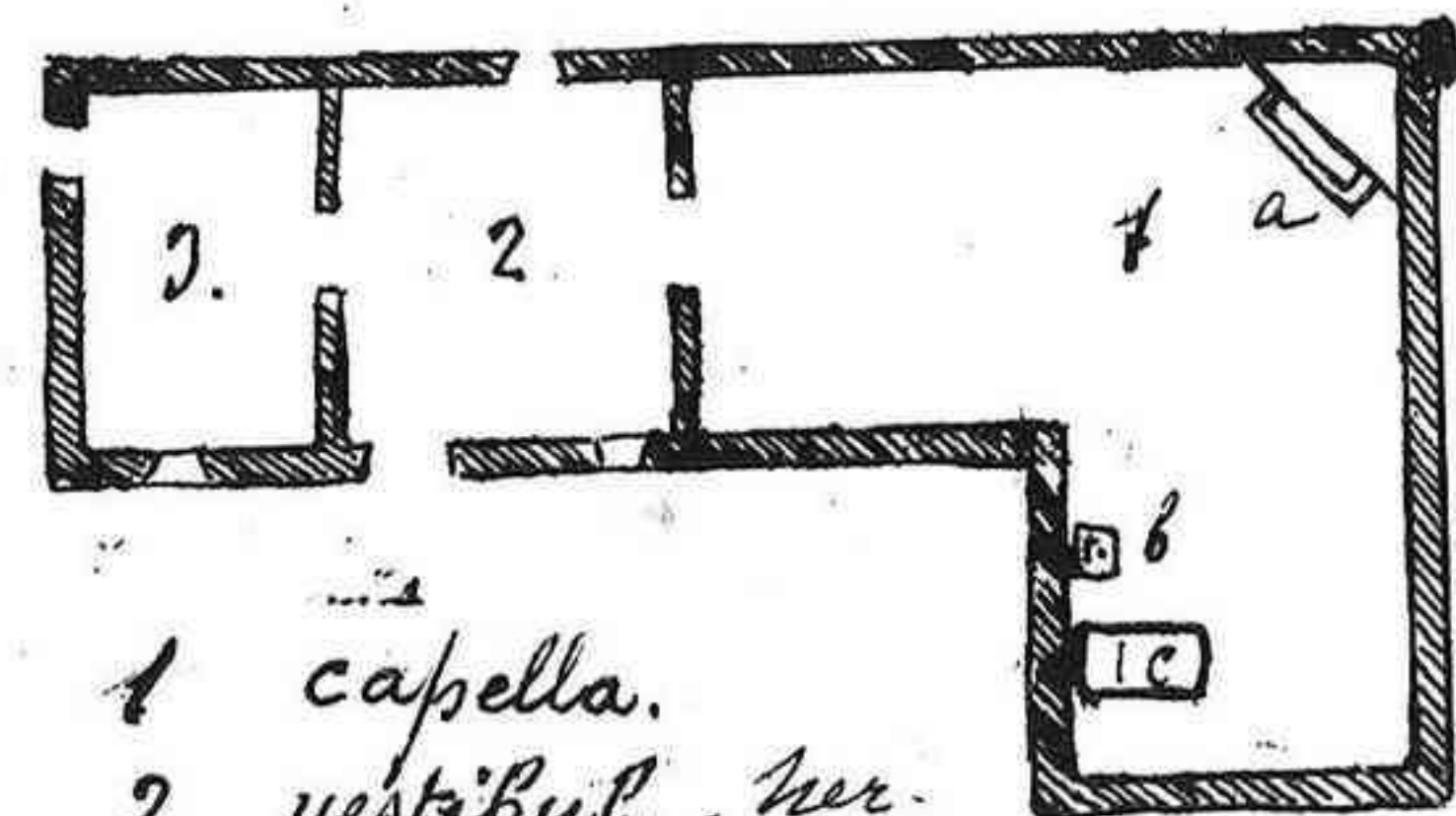
Lo res en la Capella.

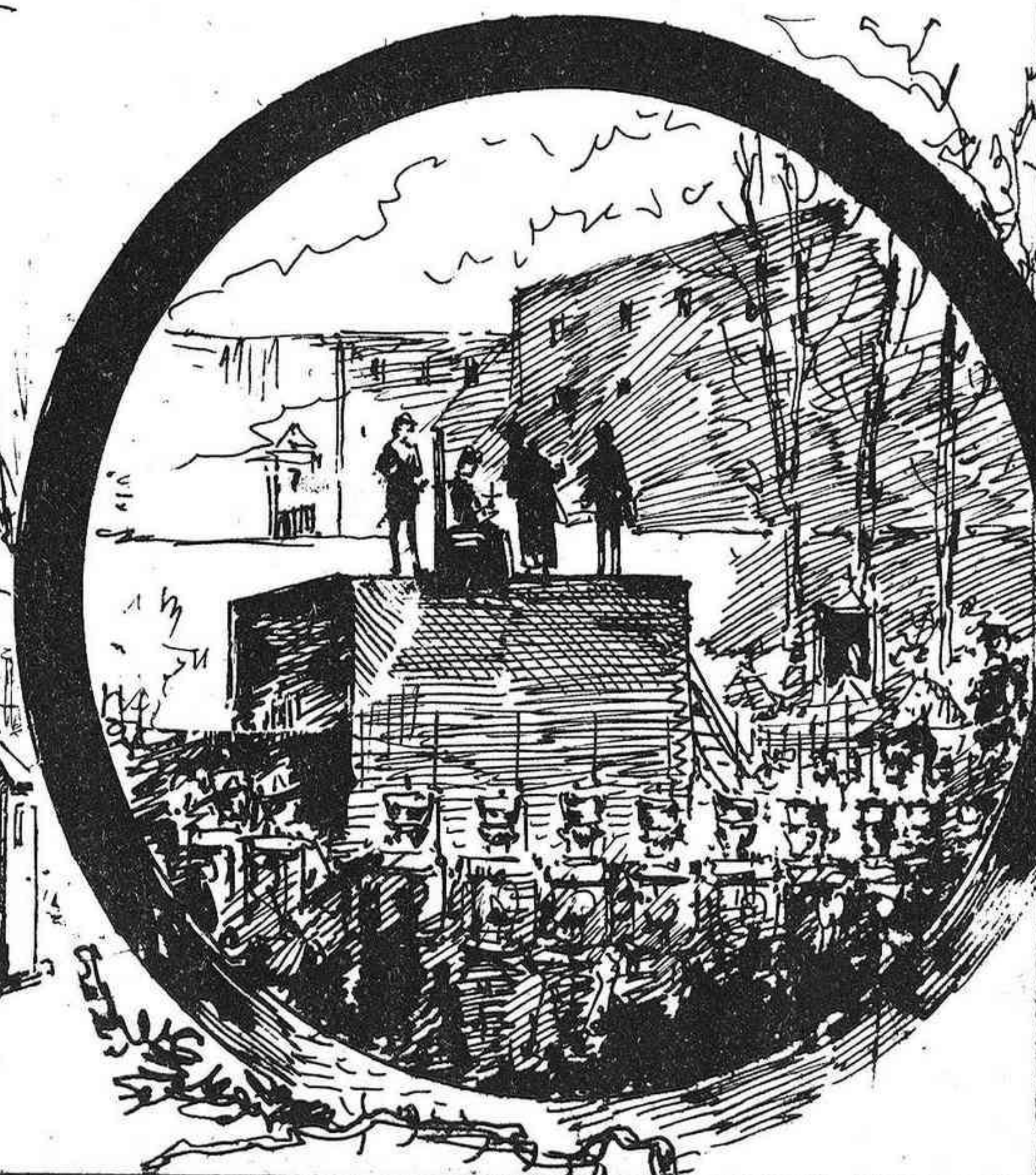
Interior del pati de la presó
(anomenat dels cordillayres)

Presons Nacionals.
(Vista presa desde la Ronda de S. Pau.)

- 1 capella.
- 2 vestibul. her.
- 3 quarto de la Germaniat de la Pau y Caritat.
- a. Altar.
- b. Sillo' hont seu lo reo
- c. Llit.

En silencio gime el reo
Y el fatal momento espera
En que el sol por vez postrera
En su frente lucirá.

Un altar y un crucifijo
Y la enlutada capilla,
Lánguida vela amarilla
Tiñe en su luz funeral;
Y junto al mísero reo,
Medio encubierto el semblante,
Se oye al fraile agonizante
En son confuso rezar.

El rostro levanta el triste
Y alza los ojos al cielo;
Tal vez eleva en su duelo
La súplica de piedad.
¡Una lágrima! ¿es acaso
De temor ó de amargura?
¡Ayl, á aumentar su tristura
Vino un recuerdo quizá!!!

Es un jóven, y la vida
Llena de sueños de oro
Pasó ya, cuando aun el lloro
De la niñez no enjugó:
El recuerdo es de la infancia,
Y su madre que le llora,
Para morir así ahora
Con tanto amor le crió!!!

Y á par que sin esperanza
Ve ya la muerte en acecho,
Su corazón en su pecho
Siente con fuerza latir;
Al tiempo que mira al fraile
Que en paz ya duerme á su lado,
Y que, ya viejo y postrado,
Le habrá de sobrevivir.

¡Mas qué rumor á deshora
Rompe el silencio?, resuena
Una alegre cantinela
Y una guitarra á la par,
Y gritos y de botellas
Que se chocan el sonido,
Y el amoroso estallido
De los besos y el danzar.
Y también pronto en son triste
Lúgubre voz sonará:

*¡Para hacer bien por el alma
Del que van á ajusticiar!*

Y la voz de los borrachos,
Y sus brindis, sus quimeras,
Y el cantar de las rameras,
Y el desorden bacanal
En la lúgubre capilla
Penetran, y carcajadas,
Cual de léjos arrojadas
De la mansión infernal.
Y también pronto en son triste
Lúgubre voz sonará:

*¡Para hacer bien por el alma
Del que van á ajusticiar!*

¡Maldición! al eco infausto,
El sentenciado maldijo
La madre que como á hijo
A sus pechos le crió;
Y maldijo el mundo todo,
Maldijo su suerte impía,
Maldijo el aciago día
Y la hora en que nació.

II

Serena la luna
Alumbra en el cielo,
Domina en el suelo
Profunda inquietud;
Ni voces se escuchan,
Ni ronco ladrido,
Ni tierno quejido
De amante laud.

Madrid yace envuelto en sueño,
Todo al silencio convida,
Y el hombre duerme y no cuida
Del hombre que va á espirar;
Si tal vez piensa en mañana,
Ni una vez piensa siquiera
En el mísero que espera
Para morir, despertar:
Que sin pena ni cuidado
Los hombres oyen gritar:

*¡Para hacer bien por el alma
Del que van á ajusticiar!*

¡Y el juez también en su lecho
Duerme en paz! ¡y su dinero
El verdugo, placentero,
Entre sueños cuenta ya!
Tan sólo rompe el silencio
En la sangrienta plazuela
El hombre del mal que vela
Un cadalso á levantar.

Loca y confusa la encendida mente
Sueños de angustia y fiebre y devaneo,
El alma envuelven del confuso reo,
Que inclina al pecho la abatida frente.

Y en sueños
Confunde
La muerte,
La vida:
Recuerda
Y olvida,
Suspira,
Respira
Con horrible afán.

Y en un mundo de tinieblas
Vaga y siente miedo y frío,
Y en su horrible desvarío
Palpa en su cuello el dogal:
Y cuanto más forcejea,
Cuanto más lucha y porfía,
Tanto más en su agonía
Aprieta el nudo fatal.
Y oye ruido, voces, gentes,
Y aquella voz que dirá:

*¡Para hacer bien por el alma
Del que van á ajusticiar!*

O ya libre se contempla,
Y el aire puro respira,
Y oye de amor que suspira
La mujer que un tiempo amó,
Bella y dulce cual solía,
Tierna flor de primavera,
El amor de la pradera
Que el abril galán mimó.

Y gozoso á verla vuela,
Y alcanzarla intenta en vano,

Que al tender la ansiosa mano
Su esperanza á realizar
Su ilusión la desvanece
De repente el sueño impío,
Y halla un cuerpo mudo y frío
Y un cadalso en su lugar;
Y oye á su lado en son triste
Lúgubre voz resonar:

*¡Para hacer bien por el alma
Del que van á ajusticiar!*

J. DE ESPRONCEDA.

LA PENA DE MORT

(ULTIMS MOMENTS D' UN CONDEMPNAT)

*Y halla un cuerpo mudo y frío
y un cadalso en su lugar...*

— ESPRONCEDA —

«Sentiu l'acompassat só de las dotze?
es mitja nit! y tot es fosch, tot gela;
lo toch de la campana pahor causa,
la sanch de cop se glassa dins las venas,
la fosca enterboleix; en l' ampla plassa,
un patíbul negrós altiu s' hi aixeca
que apar sombra malehida y tots los ossos
cruxeixen al pensar ab lo qu' espera.
Demá, quan será jorn, al sortir l' auba
riallera en mitj de porpra... ¡quina pena!
sobérch lo cadafalch rebrá una víctima,
contenta la justicia 's ferá entendre,...
y 'l poble aplaudirá;

dropa gentussa

dirá que aixó es precís, que aixó escarmenta.
¡Ah! turbas de ignorants, Caíns de rassa,
sobérchs ab los vensuts, xays ab las feras.
No 'ls con mou, no, 'l geméch, l' ay de amargura
del reo empresonat 'rera las reixas,
no 'ls mou á compassió la groga cara
que 's mostra trista al fons de la Capella
—No, no; ¡pena de mort!, l' indult no hi valga.
aixís s' ha de fè, aixís, que s' escarméntian;
demá, vil criminal, quan ja l' argolla
seguí ton coll morat, quan te extreméxias
grogüench, y congelat com pedra marbre
desde 'l setial hont tos companys s' assentan,...
demá, lladre, assessi, vindrém tot d' una,
y al veurent espirar vindrém á estrényat
pujant lo cadafalch, si 'l butxí afluxa...
¡sí, sí; pena de mort, aixó mereixas!—

¡Calleu gent ignorant, gent desfeynada
esclava de la nit y sas tenebras,
alsau lo mall feixuch, fileu, texiune,
guanyeu, suant, lo pá que us alimenta;
no obriu la vostra boca per llensarne
paraulas que l' estigme y la baixesa
vos portan al demunt; cusiú los llavis
y ab l' eyna del trevall cerqueu la feyna.
Gentada que goseu ab l' espectacle
més repugnant y obscur que hi ha á la terra,
Caíns moderns esclaus de la ignorancia,
baixeu lo cap altiu, corvéu la testa.
¡Pena de mort! crideu, folls sens ventura;
la Justicia invoqueu, vana quimera,
si Justicia es l' amor l' odi vos sobra,
si Justicia voleu, vos burleu d' ella!

Guayteu al condemnat, mirauló prompte,
plorant passa la nit á la Capella;
un frare confessor con mó's l' exhorta
¡y un Cristo Redemptor després li ensenya!
Y éll, trist, baixa lo cap, tot d' una mira

ab sos ulls enfosquits l' espessa reixa
y á través dels barrots, groxuts com camas,
del ample cel obscur guayta una estrella;
¡estrella que soleta brilla, brilla
com no ha brillat jamay en nits com estas!
—L' únich de honrat que veig al mon encare
lo reu diu plorant, quan já clareigia
demá lo primer raig del auba pura
jo já no existiré; l' auba somrienta
es lo nunci del sol que sens tardansa
vindrá gran y orgullós seguint á n' ella...
Jó no veuré 'ls seus raigs; ¡Nit horrorosa,
nit de amarga tristor sigas eterna,
no ratllis may lo vel que t' embolcalla,
que amarga y tot per mí n' ets la mes bella.
¡Bé prou que un' altra nit d' un' altra vida
ben prompte trovaré per companyera...
eterna ella será com Deu que 'ns mira,
dolenta com los vils que m' hi condemnan!
¡Donaume llúm, vull llúm, més no dels ciris
que á vora del Sant Crist ab pausa creman;
vull ayre, vull respir, més no aquest ayre,
qu' es tot glassat, ¡Deu meul, 'l que are 'm besa;
porta la mort per mí... que ja s' atansa,
llúm, jo vull llúm, que aquí sols hi ha tenebras!—

¡Oh! turbas ignorants y aconselladas
tan sols per la costum, trabeu 's la llengua;
¡pena de mort, voleu? ¡ay de vosaltres
lo jorn que hagueu de anar á la Capella!
Butxins, no 'n feu l' ofici, Deu vos mira;
trevalleu més honrats, sense anatema,
sense malediccions, sense amenassas,
sense venjantsas, ¡oh!, tingueu conciencia.
Justicia, romp lo pal, trenca la corda,
estimba 'l cadafalch en la nit negra,
castiga, si, castiga més no matis
si vols esse en veritat justa y severa.
Pena de mort no dictis per los homens
que al fi son tos germans y fentho, pecas,
¡no veus al condemnat que trist sospira
mirantne lo Sant Crist de la Capella?
¡Progressa poble y no content te mostris
al veure un espectacle de aytal mena,
demana molta llúm, que bé 't fá falta,
desperta de aques son, poble, y progressa!

J. AYNÉ RABELL.

Ultima hora

A dos quarts de dotze de la nit passada quedava aixecat lo patíbul en lo interior del pati de la presó anomenat dels cordillayres.

A las dotze continuava 'l reo Mompart relativament resignat. Lo bisbe l' exhortá posantli després en lo coll dos escapularis y medallas.

Segons se deya sembla que 'l reo declará al tribunal que 'l principal autor del crim perquè se 'l condemna era un subjecte que després de haberlo comés fugí á Buenos Aires.

Rebé la visita de son germá gran y sa cunyada ab lo que no 's frequentava avans de tenir lloch lo crim, per lo que fa la entrevista siguié de mes efecte per ell.

A la cunyada li agafá una basca que li durá prop de mitja hora costant molt tornarli 'ls sentits.

A la una de la matinada tenia 'l reu 87 pulsacions per minut.

Desde las cinch del matí s' han disposat la celebració de varias missas en una de las quals s' acompanyarà lo reo.

Lo célebre Peynador había solicitat veure la execució del reo Mompart, lo que, com es molt natural, li fou negat.

"Lit. de Ribera y Estany, S. Ramón

